

OBSAH

ZAHRAŇIČNÁ POLITIKA

6/2008

AMERICKÉ VOLBY

CHRONOLÓGIA / 2

FÓRUM

Rebecca Bryant

Mnoho cyperských problémov / 3

Tomáš Strážay

Západný Balkán: čo dal a čo vzal rok 2008? / 6

Lucia Klapáčová

Politické strany vo V4 zaspali / 8

Burçak Onur Belli

Európske štandardy a jedna kontroverzná priehrada / 11

MÔJ DEŇ V ...

...Bolívarovskej republiky v roku desať / 13

Eliška Sláviková

MÉDIÁ A POLITIKA

Peter Hledík

O filme a rezignovanej verejnosti / 15

ROZHOVOR

Rogers Brubaker,

Lucia Najšlová,

Juraj Buzalka

Nacionalizmus nemusí vyhrávať voľby / 17

DIPLOMATICKÝ ZÁPISNÍK

Miroslav Lajčák

Menej napätia / 21

TÉMA ČÍSLA

Matt Stelmack

A bude lepší prezident / 22

Alex Krištofčák

Prečo vyhral Obama? / 25

Stephanie McLean

Obama môže byť „zelený“ prezident / 28

KUBÁNSKY MONITOR / 31

INFORMATÓRIUM / 32

Asi najlepším epilógom k prezidentským voľbám v USA by boli čísla – účasť miestami až dvoch tretín zaregistrovaných voličov tu v mnohých štátoch federácie nebola päťdesiat, sto aj viac rokov. Ešte zaujímavejšie by bolo zistiť, kolkí Američania išli prvý raz vo svojom živote voliť, či prejavili o politiku záujem po dlhých rokoch presvedčenia, že ich nik z ich volených zástupcov nereprezentuje. Hoci príbehy ľudí, ktorých posledné voľby prebudili z apatie, zaváňajú mnohým cynickým Stredo Európou politickým marketingom, niečo podstatné sa v Amerike predsa len stalo. A práve tak, ako sa už dnes novozvolený prezident usmieva z tričiek, autobusových zastávok, pohárov, ale aj z obalu „Obama vody“, najbližšie roky budú v knižniciach pribúdať tituly, ktoré budú hľadať všetky možné vysvetlenia toho, čo priviedlo rekordné počty Američanov k voľbám a prečo zvíťazil práve nominant demokratov s pôvodom značne odlišným od všetkých minulých prezidentov.



Medzi najzjavnejšie vysvetlenia patrí nepopularita, ktorú USA získali počas vlády Georgea W. Busha – symbolom celej jeho prezidentúry sa stala vojna v Iraku a motívom, ktorý sa prelínal celými ôsmimi rokmi, bola rozdelujúca rétorika o „dobrých“ a „zlých“, tých, čo sú „s nami“, a tých, čo sú „proti nám“. Keďže verejná diplomacia sa zrodila v tej istej Amerike, vonkajšiemu pozorovateľovi sa zdalo, že ide o nešťastné nedorozumenie. Navyše, kým svet vnímal zmeny v Bushovej Amerike najmä cez prizmu jej zahraničnej politiky, Američanov celkom pochopiteľne trápili predovšetkým veci, ktoré sa diali doma. A hoci mnohým bolo jasné, že USA po niektorých vyjadreniach a krokoch prezidenta Busha nebudú milované, rastúci antiamerikanizmus vo svete Američanom takisto nepridal na dobrej nálade. Nejedna domáci liberál poznamenal, že ho mrzí, že svet celkom nechápe, že prvou obeťou poslednej vlády je Amerika sama. A potrebuje trochu času na liečenie.

Hoci zopár komentátorov skonštatovalo, že v týchto voľbách je základom úspechu nevoláť sa George W. Bush, podstatná bola, samozrejme, aj osobnosť úspešného kandidáta – jeho energia, schopnosť inšpirovať a odvaha dať najavo svoj nesúhlas s niektorými politikami veľmi otvorene. Obama ako jediný demokratický prezidentský kandidát nehlasoval za operáciu v Iraku a dlhodobo tvrdil, že nie je veľmi šťastné podočievať ďalšie pôsobenie v Afganistane, mieste, kde sa odohráva skutočný boj s terorizmom, pre ktorý na rozdiel od Iraku USA získali podporu viacerých spojencov.

Do hry však vstúpil aj tretí faktor – ekonomická kríza. V americkej politike býva zlatým pravidlom, že v prípade recesie sa úradujúca strana v Bielom dome jednoducho neudrží.

Po zvolení Baracka Obamu sa však veľmi rýchlo komentátori obmedzili na dve kľíše: áno, je to fajn, zmení sa štýl, a teda – možno – aj obraz Ameriky, ale politika zostane tá istá. Ide o veľmi zaujímavý moment – pri Bushovi bol tón jednou z rozhodujúcich vecí, ktorá sa mu vyčítala, pri Obamovi sa už zrazu hovorí „iba“ o tóne. Pritom aj posun v politikách je viac než jasný – už prvé prejavy novozvoleného prezidenta ukázali, že Amerika bude mať iný prístup k získavaniu zdrojov energie (a prostredníctvom vládnych programov podporí „zelenšie“ prístupy) aj k národnej bezpečnosti (áno, viac Afganistanu a menej Iraku). A je viac ako pravdepodobné, že nebudeme počuť „buďte s nami, alebo proti nám“, ani „verím, že ľudia a ryby môžu žiť v mieri“.

Pokiaľ ide o vzťahy s inými krajinami – už dlhé roky koluje v Európe, Afrike či Ázii akási krčmová teória, podľa ktorej by mal amerického prezidenta voliť celý svet, pretože je taký mocný. Gallupov inštitút zisťoval v druhej polovici roka 2008 v 73 krajinách, ktoré predstavujú tri štvrtiny svetovej populácie, či by ich obyvatelia uvítali za nového prezidenta Obamu, McCaina, alebo im je to v podstate jedno. Neprekvapuje, že u tých, čo si vybrať vedeli, bol favoritom Obama – 24%, kým McCain získal v priemere iba 7%. Zaujímavé zrkadlo spomínanej teórie o „skutočne demokratickej“ voľbe amerického prezidenta však nastavuje zvyšných 69% tých, ktorí jednoducho nemajú názor, alebo si nemyslia, že americká politika bude iná v závislosti od toho, kto práve sedí v Bielom dome. Čo to znamená? Len ďalšie potvrdenie pozorovania, že Amerika je mnohým dobrá na dve veci – poskytnutie financií (napríklad krajinám, ktorých vlády nie sú schopné plniť si ústavné povinnosti vo vzťahu kvlastným občanom) či vojenskej ochrany (napríklad Európe, ktorej sa nechce bojovať s domácou verejnou mienkou a investovať ľudský kapitál a peniaze do vlastnej bezpečnosti). Títo príjemcovia pritom radi živia konšpiračné teórie o americkom imperializme a chuti ovládnuť svet.

Pritom Američanov zaujímajú úplne iné veci – či budú zdravotná starostlivosť a vzdelanie prístupnejšie pre viac ľudí, či bude bezpečné ísť doma nakupovať bez obáv, že do vás vrazí lietadlo, alebo či sa vôbec obťažovať na návštevu iných krajín, ak na úvod treba vždy sklopit oči, zdvihnúť ruky a okomentovať aktivity úradujúceho prezidenta slovami „prepáčte, ja som ho nevolil, áno, mrzí ma aj Vietnam, aj občianska vojna a je mi ľúto aj Indiánov“.

V roku 2009 sa v zahraničnej politike začneme pozerať viac dovnútra Ameriky – v pravidelnom stĺpčeku Alexa Krištofčáka budeme sledovať prvé kroky prezidenta Obamu a to, či sa mu darí plniť to jeho predvolebné „áno, môžeme“.

Lucia Najšlová